

ЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКОГО СТИЛЮ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розглядається продуктивність лінгвістичного дослідження індивідуально-авторських стилів.

Ключові слова: стилістика, авторський стиль, мовний потенціал.

Abstract *The productivity of linguistic research of individual-author styles is considered.*

Keywords: stylistics, author's style, language potential.

Вступ

Здавалося б, різні базові лінгвістичні теорії повинні були б схилити дослідників до вивчення індивідуально-авторських особливостей оформлення дискурсу. Вже вчення Гумбольдта про мову як носія «сили національного духу» народу [1, 47] так чи інакше передбачає дослідження окремих проявів цієї духовності у творах видатних діячів культури даного народу. Вихідні засади младограматиків, які визнавали лише конкретний мовний матеріал у реальній практиці спілкування в якості єдиного об'єкта науки про мову, безпосередньо охоплюють індивідуально-авторський аспект. Навіть сосюрівська дихотомія мови та мовлення стає методологічною основою розгляду індивідуальних рис у текстах конкретних авторів. Адже діалектика питання витікає тут з визнання мовлення як конкретного, безпосереднього явища різноманітних комунікативних актів, що визнаються проявом мови як сутності, що складається з широкого кола одиниць та правил їх уживання.

Разом з тим питання про чисто лінгвістичний підхід до вивчення авторського стилю от вже чимало десятиліть залишається дискусійним. Причому заперечення теж обґрунтовуються загальнотеоретичними установками дослідників. Спробуємо визначитися.

Аналіз проблеми

Ще в епоху становлення наукового підходу до укладання академічних граматик Ф.І.Буслаєв підкреслював, що поняття про стиль відомого письменника взагалі виходить за межі філології, оскільки цей стиль визначається характером самого письменника [2,168]. Академік О.О.Шахматов у процесі історичного аналізу мови підкреслював, що зміни в ній виникають не через активність окремих особистостей, а завдяки пасивному закріпленню у колективному середовищі, котре їх і поширює. Нехай навіть активні процеси і зароджуються у мові окремих індивідів [3,107]. Слід також відзначити, що ще Ш.Баллі у багатьох своїх публікаціях прагнув розмежовувати поняття стилістики та стилю, відносячи лише перше до лінгвістики. Навіть упорядник радянської стилістики Г.О.Винокур відносив до лінгвістичної царини лише так звані колективні мовні звички, відокремлюючи від них експресивні якості, спричинені особистими властивостями. А от В.В.Виноградов вже як би узаконював лінгвістичний аналіз проявів індивідуального стилю, звертаючи увагу на те, що згодом якраз авторський стиль стає основою розвитку цілої літературної школи і сприяє створенню характерних шаблонів у системі загальнолітературної мови. І не слід забувати, що саме стилістика вже звичного узусу становить фон, на тлі якого сприймається своєрідність авторської поетичної творчості. Взагалі проблема висвітлення загальномовного через індивідуальне розглядається у працях багатьох відомих дослідників ХХ сторіччя. Достатньо згадати такі відомі імена, як В.М.Жирмунський, О.М.Пешковський, О.С.Орлов, Л.А.Булаховський, Р.О.Будагов, Н.Ю.Шведова, А.В.Чичерін. І у більшості випадків ми спостерігаємо поступовий відхід від жорсткої стандартизації мовної норми та все більшу увагу до авторських нюансів, які здатні передавати додаткову конотацію.

Сама можливість індивідуального використання мовних засобів, коли оригінальне висловлювання стає зрозумілим широкому загалу, вже свідчить про те, що своєрідність такого вживання засобів потенційно визріла у мовній системі. До того ж розглянуті вище підходи до статусу лінгвістики у дослідженні всієї різноманітності текстових матеріалів значним чином поєднані з нормативною граматикою та її впливом на методологію досліджень. І тут справедливим стає неодноразово зазначений парадокс: після ствердження, що мова є засобом спілкування і знаряддям мислення людей, виявляється, що для її дослідження самі носії як би то вже й не потрібні. У залишку виникає своєрідна «лінгвістика без людини». І це при тому, що вже десятиліттями розвивається такий напрям, як психолінгвістика.

Ось чому на рубежі століть відчутно почала спостерігатися зміна парадигм у багатьох галузях знань, у тому числі і в науці про мову. Підвищується інтерес до людського фактора, виникають різні комунікативно-функціональні напрями досліджень. Якщо років 30-40 тому це були лінгвістика тексту, прагматика та відродження навіть риторики, то зараз перехід до нових каналів спілкування через масову комп'ютеризацію взагалі породжує все більше нових питань та проблем, причому саме через масовість індивідуальності буде набирати все більше проявів. Навіть наукові тексти набуватимуть індивідуальності у новому комунікативному просторі, що сприятиме появі нових методологій дослідження та упорядкування. Через прояви авторської індивідуальної манери будуть формуватися нові стандарти і шаблони. Все це потребуватиме нових хвиль упорядкування і навіть масштабної кодифікації.

З індивідуальним стилем пов'язані і такі поняття, як тезаурус, активний та пасивний словникові запаси, до чого слід додати обов'язково і такі поняття, як активний та пасивний набори синтаксичних конструкцій. Тим більше, що авторська індивідуальність часом виникає навіть у випадках, коли самі носії навпаки намагаються наблизити стилістично та композиційно свої тексти до канонічних зразків. І це давно відомо професійним текстологам.

Висновки

Отже у підсумку впливає, що лінгвістичні дослідження індивідуальності мовної поведінки дають можливість, по-перше, виявити і проаналізувати приховані ресурси мови, її лексичних та граматичних одиниць і особливо їх експресивно-стилістичні потенції, по-друге, визначити можливі напрями розвитку мовної системи. Індивідуальність можна виявити практично у всіх авторських текстах, проте коли йдеться про індивідуальний стиль автора, на увазі маються перш за все тексти, позначені особливою оригінальністю словесної та композиційної побудови. І саме на такому матеріалі мовознавці відшукують яскраві та показові прояви мовного потенціалу задля майбутнього.

Особливої уваги заслуговують новітні способи спілкування в інтернетпросторі, де обов'язково будуть виникати специфічні форми передачі змісту. Через індивідуальну творчість в масиві все зростаючого спілкування електронним шляхом неминуче почнуть створюватися і нові стандарти, і нові норми, що безперечно стане додатковим навантаженням на дослідників-лінгвістів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гумбольдт В. Избранные труды по языкознанию. – М.: Прогресс, 1984. – 400 с.
2. Буслаев Ф.И. О преподавании отечественного языка. – Л.: Просвещение, 1941. – 472 с.
3. Шахматов А.А. Очерк современного русского литературного языка. – М.: Учпедгиз, 1941. – 288 с.

Starovoyt Yuriy Leonidovich – канд. філол. наук, доц. каф. мовознавства, Вінницький національний технічний університет, e-mail: starovojt.vin@gmail.com

Starovoyt Yuriy - Candidate of Philology, Associate Professor, Department of Linguistics, Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa